

BARTOSZ MICKIEWICZ

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Rola i znaczenie rozwoju agroturystyki dla funkcjonowania regionu w wybranych krajach Unii Europejskiej

Wprowadzenie

Zmiany strukturalne w rolnictwie odbijają się znacząco na sytuacji obszarów wiejskich w całej Europie. Tworzenie możliwości alternatywnego zarobkowania na wsi oraz przeciwdziałanie ekonomicznej słabości obszarów wiejskich stają się coraz bardziej istotne. Jedną z możliwości ochrony i poprawy sytuacji ekonomicznej wielu rodzin i gospodarstw jest oferowanie usług w ramach szeroko rozumianej turystyki wiejskiej (Kmita 1999).

Agroturystyka to turystyczna działalność traktowana w państwach Unii Europejskiej jako dziedzina rolnictwa. Rozwój agroturystyki w ostatnich latach staje się bardzo znaczny, co stwarza potrzebę zajęcia się tą problematyką, zarówno z punktu widzenia potrzeb praktyki gospodarczej, jak i wypracowania naukowych narzędzi jej analizy.

Obecnie we wszystkich częściach Europy obserwuje się gwałtowny rozwój turystyki wiejskiej wraz z szerokim zakresem oferowanych usług i atrakcji, w tym aktywnego wypoczynku. Należy podkreślić, że poprzez rozwój turystyki istnieje realna szansa na:

- poprawę warunków i kultury życia ludności wiejskiej,
- wykorzystanie istniejących rezerw mieszkaniowych,
- zasobu siły roboczej oraz zachowanie dóbr kultury i walorów przyrodniczo-krajoznawczych,
- stymulowanie bezpośredniego zbytu surowców i produktów rolnych,

– wzmacnianie więzi społeczności wiejskiej poprzez dbałość o zachowanie tradycji, o poprawę stanu środowiska i infrastruktury w miejscu zamieszkania.

Wiejska Baza Noclegowa w Europie przybiera różne formy. Podstawową formę zakwaterowania stanowią pokoje gościnne oferujące gościom jako minimum nocleg i śniadanie (B&B – *Bed and Breakfast*). Drugi rodzaj zakwaterowania, zdobywający coraz większe uznanie gości, to kompleksy mieszkalne określane na kontynencie Europejskim mianem mieszkań wakacyjnych, zaś na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii jako kwatery z samodzielnym wyżywieniem (*Self-catering*). Niższy standard zakwaterowania proponują kwatery grupowe, przeznaczone dla grup młodzieżowych i turystyki aktywnej – odpowiedniki naszych schronisk młodzieżowych czy turystycznych.

W Wielkiej Brytanii rolnicy prowadzą na przykład „stodoły wiejskie” – proste schroniska z łózkami polowymi i zapleczem sanitarnym. W Niemczech, obory w gospodarstwach, w których zrezygnowano z hodowli, wykorzystywane są jako „hotele na sianie”. Nie ma w nich łóżek, a turyści przyjeżdżają z własnymi śpiworami i śpią po prostu na sianie. Takie obiekty mają swą, choć niezbyt jeszcze liczną, grupę klientów. Powszechnie w krajobrazie europejskiej wsi są wiejskie pensjonaty i hotele.

Zakwaterowanie jest podstawowym miejscem kontaktu gości z gospodarzami, dlatego jego standard odgrywa ogromną rolę w ogólnym wrażeniu o jakości wakacji. Turyści odwiedzający wiejskie kwatery preferują tradycyjne zagrody, prostotę i typowy dla okolicy styl urządzenia wnętrza, przy równoczesnym wysokim standardzie w zakresie higieny i urządzeń sanitarnych. Coraz większą wagę przykłada się także do jakości, obsługi i zakresu oferowanych usług. Europejskie systemy oceny jakości, poza kontrolą standardu wyposażenia technicznego obiektów, kładą nacisk na elementy oferty decydujące o wiejskim charakterze (np. położenie i architektura obiektu, obecność zwierząt gospodarskich, zagospodarowanie otoczenia, czynne rolnictwo itp). Tendencją ostatnich lat jest uwzględnianie zakresu i jakości usług prowadzonych w obiekcie jako czynnika wpływającego na ocenę.

Celem artykułu jest przedstawienie możliwości i potencjału rozwojowego agroturystyki w wybranych krajach UE, które dysponują dużym potencjałem w tym zakresie i mogą stanowić wzór do przyjmowania określonych standardów i kierunków rozwoju tej formy działalności na wsi. W artykule wykorzystano materiały wewnętrzne Unii Europejskiej oraz dokumenty z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

1. Wyniki badań

Agroturystyka jako forma wypoczynku i urozmaicenie jej funkcji na obszarach wiejskich występuje niemal we wszystkich rozwiniętych krajach świata. Przybiera ona różne formy w zależności od doświadczeń, uwarunkowań przyrodniczych, stanu rozwoju turystyki itp. Lata 90 XX w. były okresem intensywnego rozwoju na świecie, a szczególnie w Europie (Austria, Anglia, Francja, Wielka Brytania, Włochy). W Europie najczęściej obiektów agroturystycznych występuje w 5 krajach: Austrii, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Francji i Irlandii. W krajach tych agroturystyka stanowi dobrze zorganizowaną działalność i jest kontrolowana przez państwo (Marcinkiewicz 2013).

Rysunek. 1. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących działalność w zakresie turystyki (2010)

Powyżej 5000 gospodarstw:

1. Włochy (19 300), 2. Francja (12 150), 3. Wielka Brytania (10 760),
4. Austria (9 850), 5. Niemcy (9 280), 6. Polska (8 220).

Źródło: Eurostat 2014 w: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.

2. Włochy

Niezwykle ważną dziedziną gospodarki włoskiej jest turystyka, która ma znakomite możliwości rozwoju dzięki niewątpliwym walorom krajobrazu, bardzo długiemu wybrzeżu oraz niebywałemu nagromadzeniu zabytków z różnych epok. Prawie 30 lat minęło od czasu, kiedy ogólnokrajowe prawo ramowe we Włoszech zde-

finiowało agroturystykę jako działalność turystyczną oferowaną przez gospodarstwa rolne. Wcześniej termin „agroturismo” znaczył ewentualną pracę na wsi w zamian za możliwość gościny, był to sposób na wakacje dla miłośników taniego wypoczynku. Zjawisko wypoczynku na wsi powstało zupełnie spontanicznie, zapoczątkowane przez kilku rolników, którzy rozpoczęli wynajem pokoi, tworząc „casa dei nonni”, czyli „dom dziadków na wsi”. Rolnicy rozpoczęli działalność agroturystyczną głównie ze względu na możliwość zwiększenia zysku i zatrudnienia rodziny. Stworzone zostały w ten sposób nowe miejsca pracy. Dla mieszkańców wsi motywacją do uruchomienia tego dodatkowego źródła dochodów była sytuacja socjalno-ekonomiczna wsi, która wymagała pobudzenia zarówno ekonomicznego, ponieważ wielu ludzi w tym okresie opuszczało wieś, przenosząc się do pracy w sektorze przemysłu, bądź do miast, jak również względy socjalne, gdyż generacja urodzonych i wychowanych w mieście młodych ludzi nie znała natury i prawdziwych, czyli tradycyjnych i naturalnych produktów żywnościowych oraz nie utrzymywała kontaktów rodzinnych z wsią. Obecnie agroturystyka jest fenomenem na skalę nie tylko Włoch, ale i poza ich granicami. Od lat Włochy znajdują się na 3–4 miejscu pod względem liczby przyjeżdżających turystów zagranicznych, jak i wpływów, które sięgają 2% PKB. W 2013 roku liczba osób odwiedzających Włochy przekroczyła 40 milionów, zaś dochody z turystyki zagranicznej wyniosły około 35 miliardów dolarów USA. Na potrzeby obsługi ruchu turystycznego zbudowano ogromną ilość obiektów noclegowych, restauracji i barów, a coroczne wydatki promocyjne i reklamowe wynoszą ponad 230 milionów euro. Do roku 1973 nie istniało konkretne prawo mające na celu uporządkowanie przepisów dotyczących tworzenia ofert agroturystycznych. Prawo zostało w pełni przyjęte przez wszystkie regiony na początku lat 90 XX w. Pojawienie się prawa miało ogromne znaczenie, ponieważ po raz pierwszy dawało rolnictwu możliwość sprzedaży nie tylko produktów „ziemi”, ale także usług „terytorium”: nocleg w kwaterach lub kempingach na terenie gospodarstw, prowadzenie działalności kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych. Określało ono także przynależność agroturystyki bezpośrednio do sektora rolnego, odpowiedzialnego w głównej mierze za ustanawianie reguł oraz promocji tego rodzaju turystyki. Prawo to podnosiło znaczenie rolnictwa i organizacji rolniczych oraz gwarantowało gościom esencję wypoczynku na wsi. Włochy różnią się tym od innych państw europejskich, że jako jedyne posiadają przepisy ustalające działalność agroturystyczną jako działalność autonomiczną. Nie oznacza to jednak określenia dokładnych norm i przepisów, które powstają na skutek doświadczeń i sugestii rolników oraz profesjonalistów, stymulując ich rozwój w zakresie sektora agroturystycz-

nego, będącego niejako wynikiem rozwoju lokalnego. Zatem według prawa cechą charakterystyczną agroturystyki jest respektowanie w pierwszej kolejności działalności rolnej i przeznaczonego czasu na uprawę oraz hodowlę. Taka sytuacja może prowadzić do zmian w funkcjonowaniu gospodarstwa jako agroturystycznego, a co za tym idzie, problemu zachowania jego statusu, przy nierozwijaniu obszaru usług, bądź też rozwijaniu ich, lecz tym samym rezygnowaniu z dotychczasowego statusu gospodarstwa rolnego na rzecz przedsiębiorstwa komercyjnego. Zmiany w rolnictwie, które nastąpiły w latach 80. XX wieku spowodowały konieczność zainteresowania się gospodarstwami rolnymi tym sposobem dodatkowego zarobku, w tym także rozwój usług proponowanych przez ich właścicieli. W rezultacie nastąpiła specjalizacja sektora rolnego, co spowodowało powstanie wielu różnorodnych ofert wypoczynku na wsi. Dzisiejsza agroturystyka nie jest już tylko prostą ofertą, obejmującą wyżywienie i nocleg, ale stanowi ich mozaikę w oparciu o inne oferty rekreacyjne i kulturalne. Gospodarstwo rolne rozwijało się dwoma różnymi sposobami, w obliczu spotkania z konsumentem końcowym poprzez inną działalność na rzecz podnoszenia wartości zasobów terenu, na którym się znajduje.

3. Francja

Najstarszą organizacją kwaterodawców wiejskich w Europie jest francuska Federacja Gites de France (Krajowa Federacja Stowarzyszeń Wiejskich Kwater i Pokoi Gościennych oraz Zielonej Turystyki), działająca od 1955 roku. Organizacja jest silnie rozbudowana i działa poprzez sieć biur okręgowych mających swe siedziby we wszystkich 97 francuskich prowincjach.

Podlegające organizacji kwatery wiejskie mogą być prowadzone przez rolników (także rencistów), robotników rolnych oraz innych mieszkańców wsi. Mogą także należeć do gmin lub innych instytucji lokalnych. Poza kontrolą jakości i promocją ofert biura okręgowe Gites de France pośredniczą także w rezerwacji i sprzedaży miejsc noclegowych oraz wspierają swoich członków poprzez udzielanie kredytów, a nawet subwencji na rozszerzenie lub modernizację działalności.

Świadectwem sprawdzonej jakości kwater wiejskich są kłosa. Kwatera może otrzymać 1–5 kłosów, im więcej, tym wyższa jakość (www.gites-de-france.fr 2012).

Rodzaje zakwaterowania podlegające kategoryzacji:

- samodzielne jednostki mieszkalne,
- B&B,
- kwatera grupowa na krótki pobyt,

- kwatera grupowa wakacyjna,
- kamping na farmie.

Celem Gites de France jest:

- wspieranie rozwoju turystyki w środowisku wiejskim w aspekcie ekonomicznym, społecznym i kulturalnym,
- wspomaganie w sposób pośredni i bezpośredni tworzenia, przystosowania, utrzymania i rozwijania wiejskich pomieszczeń mieszkalnych z zamiarem wykorzystania ich do celów turystycznych i wypoczynkowych.

Federacja działa w porozumieniu z innymi organizacjami w zakresie tworzenia struktur zielonej turystyki. Organizuje promocję produktów i usług bezpośrednio lub pośrednio związanych z turystyką w środowisku wiejskim. Dla zrealizowania swych celów Federacja podejmuje następujące działania:

- tworzy i egzekwuje Kartę Kwalifikacyjną Kwater Wiejskich Urzędzeń Turystyki Wiejskiej. Karta ta określa jakość świadczonych usług i pozwala właścicielom-członkom korzystać ze swojego znaku firmowego. Karta Kwalifikacyjna po wszelkich modyfikacjach zostaje zatwierdzona przez Radę Administracyjną i Zgromadzenie Ogólne Federacji,
- koordynuje w skali kraju i w regionach (jeśli zachodzi taka potrzeba) działalności stowarzyszeń regionalnych lub regionalnych biur reprezentujących Federację,
- reprezentuje ruch turystyki wiejskiej wobec organów administracji państwowej i regionalnych organizacji społecznych, jak też wobec innych organizacji turystycznych, przedsiębiorstw i organizacji rolniczych, tak w skali kraju, jak w regionach,
- podejmuje działania mające na celu rozwój i promocję, koordynuje działania prowadzone przez ośrodki regionalne (departamentalne) i podejmuje wszystkie niezbędne poczynania zmierzające do uzyskania efektów społecznie użytecznych,
- nadzoruje używanie i zwalcza nadużywanie swojego znaku firmowego, nazwy i innych oznaczeń, które wskazują na przynależność do Ruchu Wiejskich Kwater Turystycznych i Zielonej Turystyki (Rigaud 2008).

4. Niemcy

Wiodącą rolę na rynku turystyki wiejskiej od wielu lat zajmują Niemcy. Dotyczy to zarówno doświadczeń w zakresie rozwoju ofert turystycznych przez rodzimych rolników, jak i uczestnictwa Niemców w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym na wsi (Gotkiewicz i inni 2000).

Turystyka wiejska w Niemczech nadzorowana jest przez Federalne Ministerstwo Wyżywienia, Rolnictwa i Leśnictwa wraz z podległymi mu urzędami i instytucjami w poszczególnych landach, jak również związane z rolnictwem organizacje samorządowe, w tym zwłaszcza Związek Rolników Niemieckich.

Stowarzyszenie reprezentujące interesy prywatnych właścicieli kwater w Niemczech, to Niemieckie Stowarzyszenie „Urlop w Zagrodzie Wiejskiej”, istniejące od 40 lat. Głównym zadaniem stowarzyszeń w poszczególnych landach Niemiec jest opracowanie atrakcyjnych ofert urlopowych i rozpowszechnianie ich na rynku turystyki oraz prowadzenie odpowiedniego szkolenia i doskonalenia zawodowego dla swoich członków w zakresie obsługi ruchu turystycznego.

Dzięki doskonałemu poradnictwu prowadzonemu przez urzędy rolne i izby rolne oferty „urlop na wsi” osiągnęły wysoki poziom jakościowy i układane są z ukierunkowaniem na sposób ich spędzania oraz grupy zainteresowań. W celu powiązania ze sobą ofert urlopowych stowarzyszeń działających w poszczególnych krajach federalnych powołana została w styczniu 1991 roku Federalna Wspólnota Pracy „Urlop w Zagrodzie Wiejskiej i Turystyki na Terenie Wiejskim”. Do jej zadań należy opracowywanie strategii propagującej wieś oraz spędzanie urlopu w zagrodzie wiejskiej. Strategie te przyczyniają się do wzrostu dochodowości gospodarstw chłopskich i zapewnienia im sukcesów. Poza tym Federalna Wspólnota Pracy przyznaje znak jakości „Urlop w zagrodzie wiejskiej” gospodarstwom rolnym spełniającym pełne warunki wypoczynku. Ustalenia dla tego znaku są opracowywane w porozumieniu z Ministerstwem Gospodarki Żywnościowej, Rolnictwa i Leśnictwa. Znak ten można umieścić w gospodarstwie np. w formie szyldu, co informuje klientów o jakości usług i spełnieniu wymagań organizacji.

Kryteria brane pod uwagę przy ocenie przyznawania znaku jakości:

- standard pokoju dla gości w gospodarstwie rolnym do wykorzystania przez cały rok,
- warunki mieszkaniowe w połączeniu z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (warunki noclegowe, sporządzanie posiłków, urządzenia sanitarne),
- kamping w gospodarstwie,
- przyjmowanie w gospodarstwie niepełnoletnich, grup młodzieżowych bez towarzystwa rodziców.

Oferta „Urlop na wsi” jest konkurencyjna wobec innych ofert turystycznych i dlatego musi uwzględniać tworzenie dobrych warunków do wygodnego spędzania wolnego czasu. Przez podjęcie działań na rynku turystyki Federalna Wspólnota Pracy chce podnieść w społeczeństwie rangę „urlopu w wiejskiej zagrodzie” i „urlopu na wsi” oraz zapewnić tej formie wakacji lepsze wsparcie lobby polityków, insty-

tucji i organizacji (Drzewiecki 1995). Oznakowania kwater turystyki wiejskiej na terenie Niemczech w szacie graficznej logo mają zawartą informację o położeniu kwatery, jak również o rodzaju lub braku produkcji rolniczej.

5. Austria

W Austrii kwaterodawcy wiejscy tworzą Koła Gościnnych Farm „Urlaub am Bauernhof”, które funkcjonują w ramach struktury Izb Rolnych. Jakość swoich kwater oznaczają stokrotkami – najlepsze gospodarstwa mogą otrzymać 4 stokrotki. Rolnicy-kwaterodawcy tworzą także swe organizacje w Szwajcarii, Włoszech, Danii czy Hiszpanii, a prawo posługiwania się znakiem organizacji jest często obwarowane wieloma warunkami. Na przykład uzyskanie w Austrii znaku jakości szwajcarskiego zrzeszenia „Urlop w zagrodzie”, poza szczegółowymi wytycznymi dotyczącymi kwatery, wymaga m.in. posiadania przynajmniej 5 gatunków zwierząt domowych, z czego minimum jeden gatunek hodowlany oraz oferowania gościom minimum 3 produktów pochodzących z własnego gospodarstwa, tj. mleko, ser, masło, jaja, warzywa, chleb, wino, soki itp. Tak ustalone zasady sprzyjają stworzeniu rzeczywiście atrakcyjnej oferty o cechach właściwych jedynie dla gospodarstwa rolnego, a to z kolei pozwala na przejrzystą prezentację oferty na rynku i ułatwia marketing (agroturystyka.pl 2014).

Wszyscy rolnicy zarejestrowani w katalogu agroturystycznym muszą spełnić podstawowe wymagania dotyczące wynajmowania pokoi i apartamentów określonych przez Urząd Turystyki, Izbę Rolniczą i „Koła Gościnnych Farm”.

W Austrii istnieją korzystne uregulowania ze strony państwa w zakresie rozwoju agroturystyki. Podstawą do określenia wysokości udzielanych pożyczek czy dotacji są ponoszone koszty.

Struktura organizacyjna obejmuje:

1. Koła farmerów gościnnych farm wynajmujących pokoje (poziom lokalny i regionalny, w każdej prowincji). Główną funkcją „Kół Gościnnych Farm” jest organizowanie warunków sprzedaży poprzez:
  - wspólną promocję, reklamę i sprzedaż produktu agroturystycznego,
  - tworzenie bazy danych o rezerwacji miejsc,
  - tworzenie produktu o określonej jakości.
2. Lokalne wiejskie organizacje turystyczne.
3. Prowincjonalne stowarzyszenia „Wakacje na Farmie”(zrzesza 8 prowincji).
4. Federalny Związek „Wakacje na Farmie”.

Rozwój profilów oferowanych usług uzależniony jest od krajobrazu i gęstości zaludnienia, kultury, zwyczajów. Oferowane są różne specjalne oferty, np.

„Wakacje u producenta winogron”, „Wakacje na biofarmie”, „Wakacje na zdrowej farmie”, „Wakacje z jazdą konną na farmie”, „Wakacje rowerowe” (Gotkiewicz i in. 2000).

„Koła Gościennych Farm” dokonują kategoryzacji gospodarstw agroturystycznych. Za takie uważane są aktywnie działające gospodarstwa rolnicze, w których liczba miejsc nie przekracza trzydziestu. Ich właściciele uczestniczą w seminariach i spotkaniach doształcających i informacyjnych. Kategorie przyznawane są na cztery lata, a przedłużenie wymaga ponownej oceny. W każdej chwili, w trosce o jakość bazy noclegowej, możliwa jest niespodziewana kontrola w gospodarstwach już skategoryzowanych. Uzyskanie II kategorii, z czterech możliwych, powoduje umieszczenie adresu gospodarstwa w katalogu. Jury ocenia spełnienie ponad 150 specjalistycznych kryteriów. Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, takich jak pompa ciepła, ogrzewanie drewnem opałowym czy baterie słoneczne, zwiększa ilość punktów gospodarstwa.

Austriackie farmy przygotowane są na sprostanie różnym oczekiwaniom klientów. Gospodarstwa specjalizują się w ofertach agroturystycznych. Farmerzy zapewniają zakwaterowanie, wyżywienie i przejażdżki konno po specjalnie wytyczonych szlakach.

Informacje o szczególnych propozycjach gospodarstw agroturystycznych można znaleźć w katalogu wydanym przez Austriackie Stowarzyszenie „Urlop w Zagrodzie Wiejskiej”. Do stowarzyszeń turysta może kierować kartę zamówień, w której określa region Austrii, gdzie chce odpocząć, rodzaj zakwaterowania i zainteresowanie ofertą specjalistyczną.

Podsumowanie

W zakresie turystyki wiejskiej i agroturystyki możemy obserwować postępującą integrację. Takim przykładem jest organizacja społeczna „Europejska Federacja Turystyki na Terenie Wiejskim – EUROGITES”, zrzeszająca 25 krajowych i regionalnych organizacji usługodawców wiejskich z 18 państw Europy. Powstała w 1990 roku w Portugalii, a jej siedzibą jest Bruksela. Działalność swoją rozwija przy Unii Europejskiej. Od 1997 roku należy do niej również Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”. Jedną z ostatnich aktywności Federacji to praca nad ujednoczonymi kryteriami oceny jakości obiektów turystyki wiejskiej w Europie w celu zapewnienia jednoznacznego wizerunku turystyki wiejskiej, przejrzystości ofert i współpracy w zakresie marketingu.

Agroturystyka w państwach Unii Europejskiej jest coraz ważniejszą alternatywą dla klasycznych wyjazdów turystycznych i metod spędzania wolnego czasu. Jak pokazują doświadczenia przedstawionych w referacie krajów UE, rozwój agroturystyki przyczynia się do zachowania życia i kultury na wiejskich obszarach Europy oraz utrzymanie w należytym zadbanym stanie przestrzeni naturalnej jako miejsca życia ludności wiejskiej. Dążenie, aby obszary wiejskie stały się alternatywą masowej turystyki, staje się okazją do poznania walorów obszarów położonych z dala od uczęszczanych szlaków turystycznych. Rozwój agroturystyki to także sposób na rozwój obszarów wiejskich i aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców tych obszarów. Jest to szansa na rozwój przedsiębiorczości wśród ludności wiejskiej i na kreowanie liderów zmian na wsi. I oprócz dodatkowego dochodu dla właścicieli gospodarstw także możliwość udowodnienia, że tereny wiejskie także mogą być atrakcyjnym miejscem dla realizacji pomysłów niezwiązanych ściśle z produkcją rolniczą.

Bibliografia

- Drzewiecki M., *Agroturystyka, założenia – uwarunkowania – działania*, Instytut Wydawniczy „Świadectwo”, Bydgoszcz 1995.
- Gotkiewicz W., Brodzyński Z., Szalkiewicz W., *Dodatkowe i alternatywne źródła dochodów na obszarach wiejskich*, CROW w Olsztyn 2000.
- Kmita E., *Europejskie Forum Turystyki Wiejskiej*, „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego”, Poznań 1999, nr 1.
- Marcinkiewicz C., *Rozwój i stan polskiej agroturystyki*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, Zarządzanie nr 1/2013, Sosnowiec 2013.
- Rigaud B., *Gites de France. Materiały z seminarium*, SGGW, Warszawa 2008.
- www.agroturystyka.pl. (2014).
- www.gites-de-france.fr. (2012).

Agrotourism development in selected countries of the European Union

Summary

The paper presents present day and possibilities of agritourism development in rural areas in chosen EU Member States. There was paid attention to meaning of agritourism development in multifunctional development of countryside and possibilities of additional income gaining for farmers. The work also presents forms of functioning and directions of agritourism development in Italy, France, Austria and Germany. The most important requirements that should be fulfilled during creation of good conditions for comfortable stay were pointed as well.

Translated by: *Bartosz Mickiewicz*